

HOTĂRÂREA CURȚII (CAMERA A PATRA)
DIN 13 IULIE 1983¹

**Sandro Forcheri și soția acestuia, Marisa Forcheri, născută Marino,
împotriva statului belgian și a Asbl Institut Supérieur de Sciences Humaines
Appliquées — École Ouvrière Supérieure
[cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare
formulată de Juge de Paix din cel de-al patrulea canton din Bruxelles (Belgia)]**

„Învățământ superior — Taxă de înscriere suplimentară“

Cauza 152/82

În cauza 152/82

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Juge de Paix din cel de-al patrulea canton din Bruxelles pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

SANDRO FORCHERI ȘI SOȚIA ACESTUIA, MARISA FORCHERI, NĂSCUTĂ MARINO, cu domiciliul în Linkebeek,

și

STATUL BELGIAN, reprezentat de ministrul educației naționale și culturii franceze,

și

ASBL INSTITUT SUPÉRIEUR DE SCIENCES HUMAINES APPLIQUÉES (Institutul superior de științe sociale aplicate) — ÉCOLE OUVRIÈRE SUPÉRIEURE (Școala superioară de studii în domeniul muncii), cu sediul în Anderlecht,

¹ Limba de procedură: franceză.

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 7 și 48 din tratat, precum și a Regulamentului nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în interiorul Comunității (JO L 257, p. 2), și a articolelor 12 și 13 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnii A. O'Keefe, președinte de cameră, P. Pescatore, G. Bosco, T. Koopmans și K. Bahlmann, judecători,

avocat general: doamna S. Rozès,

grefier: P. Heim

pronunță prezenta

HOTĂRÂRE

1 Printr-o Hotărâre din 11 decembrie 1981, primită la Curte la 14 mai 1982, Juge de Paix (Tribunalul de pace) din al patrulea canton din Bruxelles a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, două întrebări preliminare privind interpretarea articolelor 7 și 48 din tratat, a Regulamentului nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în interiorul Comunității (JO L 257, p. 2) și a articolelor 12 și 13 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene.

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu privind taxa de înscriere complementară, denumită „taxă de înscriere pentru studenți străini“, solicitată la începutul anului școlar 1979 - 1980 soției, de cetățenie italiană, a unui funcționar al Comisiei care lucrează la Bruxelles, acesta fiind, la rândul său, cetățean italian.

3 Taxa menționată era percepută în Belgia, începând cu anul academic 1976, în principiu, în cazul tuturor studenților care nu au cetățenie belgiană sau ai căror părinți nu domiciliază în Belgia. În ceea ce privește învățământul neuniversitar, care include Institut Supérieur de Sciences Humaines Appliquées, instituție la care s-a înscris doamna Forcheri, o circulară a Ministerului Educației Naționale din 8 iunie 1978, în vigoare în momentul înscrierilor contestate în acțiunea principală, preciza că „taxa de înscriere pentru studenți străini“ nu era datorată, în special, de studenții ai căror părinți sunt funcționari străini care își desfășoară activitatea în Belgia, pentru Comunitățile Europene, sau ai căror soți cu reședința în Belgia exercită acolo o activitate remunerată și plătesc

taxe către trezoreria belgiană. Cu toate acestea, este necesar să se observe că, în ceea ce privește anul universitar 1981/1982, o circulară din 12 mai 1981 acordă soțului, și nu numai copiilor, unui funcționar al Comunităților cu reședința în Belgia același tratament aplicat în cazul studenților de cetățenie belgiană.

4 După ce a solicitat explicații Ministerului Educației Naționale, domnul Forcheri, soțul persoanei interesate, a primit un răspuns, prin scrisoarea din 7 mai 1980, potrivit căruia doamna Forcheri nu putea „beneficia de o scutire de la plata taxei de înscriere pentru studenții străini în calitate de soție a unui funcționar al Comunităților Europene, întrucât acest beneficiu nu se acordă decât în cazul în care soțul studentului desfășoară o activitate remunerată și plătește impozite către trezoreria belgiană, ceea ce nu este cazul funcționarilor Comunităților Europene“.

5 Sesizat de către reclamantii în acțiunea principală și considerând că litigiul ridică probleme de interpretare a dreptului comunitar, Tribunalul de pace din cel de-al patrulea canton din Bruxelles a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

1. În dreptul comunitar și, în special, în ceea ce privește principiul de nediscriminare între resortisanții statelor membre ale Comunității Europene, principiu consacrat, între altele, prin articolul 7 din tratat și, în domeniul liberei circulații a lucrătorilor, prin articolele 48 și 49 din tratat, în ceea ce privește articolul 12 din Regulamentul nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în interiorul Comunității, modificat prin Regulamentul nr. 312/76 al Consiliului din 9 februarie 1976 și în ceea ce privește articolul 12 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene, este legală, în Belgia, cerința plății „taxei de înscriere pentru studenți străini“, la plata căreia nu sunt supuși studenții belgieni și luxemburghezi, impusă studenților care sunt soți ai funcționarilor Comunităților Europene, care au cetățenia unui stat membru și care au reședința în Belgia întrucât soții acestora trebuie să aibă reședința acolo având în vedere necesitatea exercitării atribuțiilor în cadrul uneia dintre instituțiile Comunității Europene?

2. Refuzul de a acorda scutirea de la plata respectivei „taxe de înscriere pentru studenți străini“ în cazul studenților amintiți mai sus, pe motiv că soții, în calitate de funcționari ai Comunităților Europene, nu plătesc impozite către trezoreria belgiană, nu încalcă dispozițiile articolului 13 al doilea paragraf din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene?

6 Aceste întrebări au rolul de a permite instanței naționale să stabilească compatibilitatea cu dreptul comunitar a unei dispoziții naționale care obligă soțul unui funcționar al Comunităților cu reședința într-un stat membru în care își exercită atribuțiile, la plata unei taxe de înscriere pentru a putea participa la un curs în cadrul învățământului superior, taxă de înscriere care nu este impusă nici resortisantului național, nici soțului acestuia.

7 Mai întâi, este necesar să se amintească că articolul 7 din tratat interzice, în domeniul de aplicare a tratatului și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale pe care le prevede, orice discriminare exercitată pe motiv de cetățenie sau naționalitate.

8 În prezenta speță, nu se contestă că reglementările belgiene stabilesc o diferență de tratament în materie între resortisanții belgieni și resortisanții altor state membre. Prin urmare, instanța națională întreabă dacă în cazul soției unui funcționar al Comunității care nu are cetățenia belgiană sau luxemburgheză, plata taxei de înscriere se încadrează în „sfera de aplicare a tratatului” și, în caz afirmativ, dacă faptul că funcționarii Comunității stabiliți în Belgia sunt scutiți de plata impozitelor către statul belgian poate avea vreo relevanță în acest sens.

9 Pentru a răspunde la această întrebare, este necesar să se remarce că situația juridică a funcționarilor Comunității în statul membru în care aceștia sunt angajați se încadrează în sfera de aplicare a tratatului potrivit unei duble motivații, în temeiul raportului de muncă al acestora cu Comunitatea, precum și pentru că aceștia trebuie să beneficieze de ansamblul avantajelor care derivă din dreptul comunitar pentru resortisanții statelor membre în materie de liberă circulație a persoanelor, de drept de stabilire și în materie de protecție socială.

10 Articolul 48 din tratat prevede că libera circulație a lucrătorilor este asigurată în interiorul Comunității cel târziu la expirarea perioadei de tranziție. Aceasta implică eliminarea oricărei discriminări pe motiv de cetățenie între lucrătorii statelor membre, în ceea ce privește angajarea, remunerarea și celelalte condiții de muncă.

11 Rezultă atât din practica legislativă a Comunității, cât și din jurisprudența constantă a Curții că dreptul de liberă circulație nu trebuie înțeles în sens restrâns. Astfel cum o demonstrează considerentele Regulamentului nr. 1612/68 al Consiliului, libera circulație reprezintă un drept fundamental al lucrătorilor și al familiilor acestora, întrucât mobilitatea forței de muncă în cadrul Comunității trebuie să constituie unul dintre mijloacele prin care li se garantează lucrătorilor posibilitatea de a-și îmbunătăți condițiile de viață și de muncă și de a avansa pe plan social.

12 În conformitate cu al cincilea considerent din același regulament, dreptul la liberă circulație impune, pentru a putea fi exercitat în condiții obiective de libertate și de demnitate, asigurarea unui tratament egal, în fapt și în drept, în ceea ce privește toate aspectele privind exercitarea efectivă a unei activități salariate și accesul la locuință, precum și eliminarea obstacolelor în calea mobilității lucrătorilor, în special în ceea ce privește dreptul lucrătorului de a-și reîntregi familia și condițiile de integrare a acestei familii în țara gazdă.

13 Prin urmare, se pune întrebarea dacă accesul la cursuri, în special la cele care vizează formarea profesională, se încadrează în sfera de aplicare a tratatului.

14 Articolul 128 din tratat prevede că, la propunerea Comisiei și după ce a consultat Comitetul Economic și Social, Consiliul stabilește principiile generale de punere în aplicare a unei politici comune de formare profesională care să poată contribui la dezvoltarea armonioasă atât a economiilor naționale, cât și a pieței comune.

15 Pentru aplicarea acestei dispoziții, Consiliul a adoptat Decizia nr. 63/266 din 2 aprilie 1963 de stabilire a principiilor generale pentru punerea în aplicare a unei politici de formare profesională comună (JO L 63, p. 1338). Considerentele acestei decizii arată, între altele, că punerea în aplicare a unei politici comune de formare profesională eficientă va favoriza realizarea liberei circulații a lucrătorilor, și că fiecare trebuie să aibă, în cursul diferitelor etape ale vieții sale profesionale, posibilitatea de a primi o formare corespunzătoare, de a se perfecționa și de a beneficia de readaptarea profesională de care are nevoie.

16 În conformitate cu cel de-al doilea principiu stabilit prin decizie, politica comună de formare profesională trebuie să urmărească atingerea anumitor obiective fundamentale, care includ, între altele, îndeplinirea condițiilor care garantează tuturor dreptul de a beneficia de o formare profesională corespunzătoare și care oferă fiecăruia, în funcție de aspirații, de aptitudini, de cunoștințe și de experiența de muncă, accesul la un nivel profesional superior sau pregătirea pentru o activitate nouă de nivel mai ridicat.

17 Prin urmare, cu toate că este adevărat că politica de învățământ și de formare nu face parte, ca atare, din domeniile atribuite prin tratat în competența instituțiilor comunitare, accesul la astfel de forme de pregătire privește, cu toate acestea, domeniul de aplicare a tratatului.

18 Prin urmare, în cazul în care un stat membru organizează cursuri privind în special formarea profesională, faptul de a impune unui resortisant dintr-un alt stat membru stabilit în mod legal în primul stat membru o taxă de înscriere care nu este solicitată propriilor resortisanți, pentru a putea participa la aceste cursuri, constituie o discriminare pe motiv de cetățenie, interzisă prin articolul 7 din tratat.

19 În ceea ce privește situația deosebită a funcționarului Comunităților și a familiei sale, este necesar să se amintească faptul că funcționarul este obligat, în mod normal, în temeiul articolului 20 din Statutul funcționarilor să aibă reședința în locul unde acesta este angajat. De altfel, dacă în temeiul articolului 13 al doilea paragraf din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene, acesta este scutit de impozitele

naționale pe salarii și onorarii achitate de către Comunități, pe de altă parte, acesta este obligat, în temeiul primului paragraf al aceluiași articol, să plătească un impozit pe salarii și onorarii în beneficiul Comunităților, de care beneficiază indirect statul gazdă, în calitate de membru al Comunităților. Faptul că acesta nu plătește impozit pe salariu către trezoreria națională nu constituie, prin urmare, un motiv valabil pentru a diferenția cazul funcționarului și al familiei sale de cel al lucrătorului migrant ale cărui venituri sunt supuse impozitării în statul de reședință.

Cu privire la cheltuielile de judecată

20 Cheltuielile efectuate de către Guvernul Republicii Italiene, Guvernul Regatului Unit și de către Comisie, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a patra),

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de Juge de Paix din cel de-al patrulea canton din Bruxelles, prin Hotărârea din 11 decembrie 1981, hotărăște:

În cazul în care un stat membru organizează cursuri privind în special formarea profesională, faptul de a impune unui resortisant dintr-un alt stat membru, stabilit în mod legal în primul stat membru, o taxă de înscriere care nu este solicitată propriilor resortisanți, pentru a putea participa la aceste cursuri, constituie o discriminare pe motiv de cetățenie, interzisă prin articolul 7 din tratat.

	O'Keeffe	Pescatore
Bosco	Koopmans	Bahlmann

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 13 iulie 1983.

Grefier	Președintele Camerei a patra
P. Heim	A. O'Keeffe